

Informatika és etika. Jogi ismeretek

Vázlat

- I. Szoftver
- II. Szoftverek csoportosítása
- III. Szerzői jog
- IV. Licencszerződés
- V. Szoftverek csoportosítása a szerzői jog alapján
- VI. A programvásárlás módjai
- VII. Jogtisza szoftverhasználat előnyei
- VIII. Törvénysértés és annak következményei

I. SZOFTVER

számítógépes programokat és a hozzájuk tartozó dokumentáció (függetlenül attól, hogy digitális formában vannak-e).

II. SZOFTVEREK CSOPORTOSÍTÁSA

- *Operációs rendszerek*
- *Fejlesztői rendszerek:* programnyelvek, amelyek más programok megírását teszik lehetővé (Assembly, Pascal, Basic, C, Delphi, ...stb.)
- *Alkalmazói szoftverek:* felhasználói rendszerek.
Pl: szövegszerkesztők, táblázatkezelők, rajzolóprogramok, adminisztrációs programok, játékok, tervező programok ...stb..

III. SZERZŐI JOG

A szoftver-forráskódja, valamint programkódja- és a hozzá tartozó dokumentáció a programozók szellemi alkotása. Mindezen alkotások **szerzői jogával (Copyright)** tehát a szoftver alkotója rendelkezik. A szoftver létrejöttének pillanatától szerzői jogvédelem alatt áll. A szerzői jogról lemondani nem lehet, nem eladható, másra át nem ruházható. Szerzőnek kizárólagos joga van a program bármely felhasználására és minden felhasználás engedélyezésére. Az engedély felhasználási szerződéssel szerezhető, amely anyagi előnyöket jelent a szerzőnek. A szerzői jogvédelmi törvény (1999. évi LXXVI. [76] tv.) alapján a szoftvert a szerzői jogvédelmi ideje alatt csak fizetés ellenében szabad felhasználni. Az egyes országokban eltérőek lehetnek ezek a törvények, de törekvések folynak ezek egységesítésére.

IV. LICENSZERZŐDÉS

A szoftveralkotások felhasználására **licenszek** vásárlásával szerezhetünk jogot.

LICENSZERZŐDÉS:

- leírja, hogy a szoftvert milyen feltételekkel szabad használni
- csak annyi példányban, amennyire a jogot megvettük
- nem adható tovább, biztonsági másolat általában készíthető. A számla és az eredeti lemez megőrzendő
- A regisztrációs kártyát vissza kell küldeni vagy az interneten kell regisztrálni.

A licenszek megvásárlásával a szoftver kiadója feljogosítja a vevőt a termék használatára, a vevő pedig ezzel (illetve számlával, szerződéssel) igazolja annak származását. Tehát a vevő a licensszel nem a szoftvert (másolásra és továbbadásra feljogosító) tulajdonjogát, hanem **csak a használati jogát** kapja meg.

A szoftver csomagolásának tartalmaznia kell a gyártó-, a termék nevét, a verziószámot, minimális hardver és szoftverkövetelményeket. A csomagoláson belül találjuk a **felhasználói szerződést**, általában **telepítőkészletet**, esetleg **regisztrációs kártyát**, **felhasználói dokumentációt**, valamint adathordozón.

V. SZOFTVEREK CSOPORTOSÍTÁSA A SZERZŐI JOG ALAPJÁN

Szabad szoftver	Ingyenes, szabadon használható és terjeszthető, a forráskód megismerhető
Demo	Programnak a kereskedelmi változat működését bemutató változatot nevezünk.
Freeware programok	Szabadon felhasználhatók és terjeszthetők, de nem szabad visszafejteni a forráskódot. A szerzői jog az alkotóé, a cégé. A programot nem adhatjuk el, nem változtathatjuk meg. Érdeemes figyelmet fordítani rájuk, mert jó néhány alkotás akad közöttük, mely drága programokat válthat ki mindennapi munkánk során. Adware: Azokat a freeware programokat, amelyek futtatása közben megjelennek a szponzorok, támogatók reklámjai.
Shareware programok	Ingyenesen beszerezhetők és terjeszthetők, de nem működnek teljes körűen, illetve csak bizonyos ideig használhatók. A teljes verzióért fizetni kell és regisztrálni. Vevőcsalगतó változat. Ezek szabadon hozzáférhetők, letölthetők például az internetről, de a számítástechnikai folyóiratok CD mellékleteként adott lemezekre is többnyire ilyen programokat találunk. A felhasználás korlátozása többnyire időhöz vagy a program valamely lényeges jellemzőjéhez (például a menthető állományok méretéhez) kötött. Az ilyen programokat azzal a céllal teszik közzé, hogy széles körben ismertté váljanak, és a felhasználók vásárlás előtt alaposan kipróbálhassák az eszközt. A vásárlás nem csak fizikailag új termék átvételével történhet: gyakori, hogy a vevő a vételár átutalása után az interneten keresztül kapja meg a teljes változat használatát lehetővé tevő jelszót vagy kiegészítő állományokat.
Félig szabad szoftverek	Valamilyen felhasználási célra, kedvezőbb vásárlási feltételekkel kerül forgalomba, pl. ha oktatásban alkalmazzák.
Kereskedelmi programok	pénzbe kerülnek és meghatározott feltételekkel alkalmazható

VI. A PROGRAMVÁSÁRLÁS MÓDJAI

- eredeti,
- frissített,
- hardver eszközzel együtt - OEM
- második program - LP
- nyílt licenc - OL

A programok vásárlásának több módja létezik. **Frissítésnek (upgrade)** nevezzük azt a szoftvervásárlást, amelynek során egy olyan célra szolgáló számítógépprogramot szerzünk be, amilyen célra már rendelkezünk egy korábbi verzióval. Új számítógép, vagy főalkatrész vásárlásakor adható az **OEM verzió**. Főként operációs rendszerek szerezhetőek be így lényegesen olcsóbban. De a CD/DVD írókhoz kapott írószoftver, videokártyákhoz mellékelte játékprogram is jó példa erre. Ha már rendelkezünk egy komplett jogtisza programmal, és ugyanezt a programot egy másik számítógépünkre is szeretnénk telepíteni, akkor célszerű egy ún. **LP (Licenc Packet)** csomagot vásárolnunk. Ez esetben jelentős árkedvezménnyel csak egy újabb felhasználói

jogosítványt kapunk, mely igazolja a program jogtisza használatát. Az eredeti programot kell telepítenünk a másik gépünkre is.

A legtöbb nagy szoftver cég, mint pl. a Microsoft, a Corel, a Novell a SYmantec, a Lotus alkalmazza az **un .nyílt licenz, angolul Open Linenc, rövidítve OL rendszert**. Ennek lényege, hogy minden szoftver adott pontszámot ér, és egy szoftvercégenként adott pontértékhatar átlépése után jelentős, akár 20-30% mértékű árkedvezményt is kaphat a vevő. Nyílt licenz vásárlása esetén is csak egy felhasználói igazolást kapunk, amely pontosan meghatározza, hogy mely termékeket és hány gépre telepíthetjük. Ezért nyílt licenz vásárlása esetén is kell rendelkezniünk egy komplett telepíthető program verzióval.

VII. MILYEN ELŐNYÖKKEL JÁR A JOGTISZTA SZOFTVERHASZNÁLAT?

- felhasználói támogatás a program fejlesztőtől, amely jelentheti a program írásos dokumentációját, a program garanciális javítását, illetve cseréjét, továbbá gyakran még telefonon igénybe vehető forródrót szolgáltatást is,
 - a program továbbfejlesztett változatához kedvezményesen lehet hozzájutni, mert lehetséges van programfrissítésre (upgrade felhasználói jog) ,
 - elkerülhetők a számítógépvírusok okozta kellemetlenségek,
- a program megvételével a felhasználó elismeri a programba fektetett munka értékét, és ráadásul anyagi lehetőséget biztosít a program fejlesztőinek a szoftver továbbfejlesztésére.

VIII. TÖRVÉNYSÉRTÉS ÉS ANNAK KÖVETKEZMÉNYEI

A licencszerződés megsértője **törvénysértést** követ el. Vagyis törvényt sért

- aki szoftvert, vagy annak dokumentációját, beleértve a programokat, alkalmazásokat, adatokat, kódokat és kézikönyveket szerzői jog tulajdonosának engedélye nélkül lemásolja vagy terjeszti,
- aki szerzői jog által védett szoftvert egyidejűleg két vagy több gépen futtat, hacsak ezt a szoftver licenc szerződése külön nem engedélyezi,
- az a szervezet, amely tudatosan vagy akaratlanul munkatársait arra ösztönzi, kötelezi, vagy számukra megengedi, hogy illegális szoftvermásolatokat készítsenek, használjanak, vagy terjesszenek,
- aki az illegális szoftvermásolást tiltó törvényt megsérti azért, mert valaki erre kéri vagy kényszeríti,
- aki szoftvert kölcsön ad úgy, hogy arról másolatot lehessen készíteni, vagy aki a kölcsönkért szoftvert lemásolja,
- aki olyan eszközöket készít, importál, vagy birtokol, amelyek lehetővé teszik a szoftver védelmét szolgáló műszaki eszközök eltávolítását, vagy ilyen eszközökkel kereskedik.

A bűncselekmények kiderítése, vizsgálata a hatóság feladata. Ilyen eljárás során nem csak a licenzigazolást, hanem a vásárlást bizonyító számla vagy adásvételi szerződés és a telepítőlemez meglétét is kérhetik.

A jogtalan szoftverhasználat visszaszorítása érdekében dolgozik a **BSA** nemzetközi civil szervezet. A Business Software Alliance (BSA) a biztonságos és jogtisza digitális világ érdekében tevékenykedő, legjelentősebb világszervezet. Egyesület, semmilyen hatósági jogosítványa nincsen, a jogsértések észlelése esetén megalapozott ügyekben büntetőfeljelentést tesz az illetékes kapitányságnál.